

סילבוס רפואה סיפורית (Narrative Medicine) מס' קורס: 290-4026
תכנית המאסטר בסייעוד
אוניברסיטת חיפה
סמסטר ב' תשע"ז 2017

מרצה: ד"ר עינת אברהמי (PhD), avraein@gmail.com

תאור הקורס

רציונאל:

היכולת לספר סיפור מהווה מרכיב משמעותי ביצירת קשרים חברתיים בין בני אדם והיא חיונית ליצירת יחסי-אמון והיענות לטיפול בבתי חולים ובמרפאות. הבנה זו הובילה לפיתוח קורסים ב"רפואה סיפורית" ברוב בתי הספר לרפואה ולסייעוד הדוגלים ברפואה מכוונת-מטופל בעולם. רפואה סיפורית, או רפואה נרטיבית (ר"נ) כפי שהיא מוכרת בספרות המקצועית, היא רפואה המבוססת על כישוריהם הנרטיביים של אנשי מקצועות הבריאות. כמתודה טיפולית וכשדה-מחקר, ר"נ מתעניינת בשאלה איך מטפלים באמצעות סיפורים ואיזו עבודה סיפורים עושים בתרבות הרפואית. בחינוך הרפואי, קורסים בר"נ עוסקים בפיתוח כישורי תקשורת בין-אישית והרגלי רפלקציה בקרב אנשי מקצועות הבריאות. אל מול ההתפתחות המואצת של הטכנולוגיות הרפואיות, הרפואה הנרטיבית מדגישה כי יכולתנו להבין את המחלה הינה בלתי-נפרדת מיכולתנו להבין את האדם עם המחלה. משום כך התיאוריה והפרקטיקה של ר"נ מעמידות במרכז את סיפור החולי של המטופל/ת, וזאת גם אחרי שאפשר לייצג את סיפור החולי באמצעות הרשומה הרפואית (לדוגמה, ע"י האבחנה). החזון של הר"נ הוא להחזיר את האדם הסובל למקומו המרכזי במפגש הקליני באמצעות דיאלוג ויצירה משותפת של סיפורי חולי וסיפורי טיפול.

יעדים ומטרות:

הקורס מיועד לפתח את המיומנויות הנרטיביות והרפלקטיביות של המשתתפים באמצעות קריאה, כתיבה ושיתוף בסיפורי מטפלים ומטופלים. מטרתו המרכזית של הקורס היא להציג בפני המשתתפים "ארגז כלים" נרטיבי שיסייע להם לתרגל מיומנויות תקשורת וליישמן ביחסי מטפל-מטופל ובעבודה עם קולגות.

במפגשי הקורס נתנסה בקריאה צמודה, במשחקי תפקידים ובראיונות נרטיביים. נלמד לתת משוב יעיל בקבוצה. נתאמן במתן קשב, פרשנות ותגובה יעילה לסיפורים בכתב ובעל-פה. נעמוד על ההבדל בין ביקורתיות לשיפוטיות ונחדד את יכולתנו להתבונן בערכים, בציפיות ובתקוות הטמונים בסיפור הייחודי שלפנינו. נתרגל עמדה ניטראלית וסקרנית כלפי הדמויות ותכני-הסיפורים ונלמד להחיל אותה גם על סיפורינו שלנו.

בסיום הקורס הלומדים/ות יוכלו:

- 1) לזהות ולתאר את תפקידיהם של המרכיבים הרטוריים של הנרטיב ושל פעולת הסיפור (narration).
- 2) להשתמש במיומנות הקריאה הצמודה כבסיס נרטיבי לתקשורת בינאישית.
- 3) לכתוב נרטיב ב"קולו/ה" ומנקודת מבט/ה של המטופל/ת.
- 4) לזהות שיח רפלקטיבי ולכתוב רפלקציות.
- 5) לתרגל ולנהל ראיון מעמדה ניטראלית וסקרנית.
- 6) להשתמש בשאלות מעגליות וב"החצנת-הבעיה" בראיונות נרטיבים ובהדרכת עמיתים.
- 7) להכיר את ההבדלים בין עקרונות הביו-אתיקה לבין עקרונות האתיקה הרפואית הנרטיבית.

אופי המפגשים:

ניצור סביבה בטוחה ונינוחה ללמידה בינאישית, שבה נעבוד על מיומנויות קשב, קריאה צמודה, שיתוף בסיפורים ותגובה יעילה. הקורס הוא תהליכי ומובנה על **השתתפות רציפה** ופעילה במפגשים. השיעורים יתחילו בהצגת הנושא ולאחר מכן תתקיים סדנת תרגול. כל התכנים והתרגילים מסתמכים על ידע ומיומנויות שנרכשו בשיעור הקודם וכן על **קריאת החובה** בבית לפני כל מפגש. ניתן להוריד את חומרי הקריאה ב moodle או לקבלם ישירות לכתובת דוא"ל פרטית שתמסרו למרצה. שימו לב: בכל מפגש יש שני שיעורים, אך לכל שיעור מותאמים **חומרי קריאה נפרדים**. רצוי מאד לפצל את הקריאה בבית בהתאם לתכנית השיעורים כדי לעמוד בדרישות הקריאה בקורס.

דרישות הקורס:

- 1) חובת נוכחות והשתתפות פעילה בכל הסדנאות והתרגילים.
- 2) עמידה בקריאת החובה לשני השיעורים לפני כל מפגש.
- 3) הגשת עבודה נרטיבית קצרה באמצע הסמסטר (1-2 עמודים).
- 4) הגשת עבודת גמר: 1) נרטיב הקשור לאחד מנושאי הקורס (3-5 עמודים), או 2) יומן רפלקציות שינוהל לאורך הקורס וכולל כתיבה רפלקטיבית (כחצי עמוד - עמוד) לאחר כל מפגש, החל מהמפגש הראשון. העבודות הן אישיות, לא בזוגות.

חישוב הציון בקורס:

הציון הסופי יתבסס על 60% ציון ההשתתפות ו 40% ציון עבודת הגמר. הערכת ההשתתפות כוללת את רצף ואיכות ההשתתפות בסדנאות, עמידה בכל דרישות הקריאה בבית והגשת עבודת אמצע-קורס (לעבודה זו לא יינתן ציון, אך היא תנאי למתן ציון סופי בקורס). הסבר מפורט על עבודת הגמר יינתן במהלך המפגשים.

תכנית המפגשים:

15.3.2017 מפגש 1: עקרונות הרפואה הנרטיבית + סדנת כתיבה

מפגש 2: התרבות והנרטיב + סדנה בקריאה צמודה

22.3.2017 מפגש 3: משמעות התקשורת ברפואה ממוקדת מטופל/ת. פעמון הצלילה והפרפר (סרט)

מפגש 4: דיון וסדנת כתיבה.

5.4.2017 מפגש 5: הסיפור הרפואי + סדנת כתיבה.

מפגש 6: סיפורי חולי + סדנת כתיבה.

19.4.2017 מפגש 7: הראיון הנרטיבי

מפגש 8 ניהול כעסים + סדנת כתיבה

3.5.2017 מפגש 9: הדרכת עמיתים supervision.

מפגש 10: הדרכת עמיתים – המשך. הגשת העבודה (אפשר במייל).

10.5.2017 מפגש 11: הכתיבה ככלי מרפא, סדנה עם פרופ' יורם עשת.

14.6.2017 מפגש 12: ביו-אתיקה ואתיקה רפואית נרטיבית
מפגש 13: סיכום ומשוב

תאריך הגשת עבודת הגמר ייקבע ביחד עם הסטודנטים

רשימת קריאה*

קריאת חובה לפני השיעורים 3-4:

1. "קשב, ייצוג, חיבור": סיכום עקרונות הרפואה הנרטיבית (2) John Launer, "Why Narrative?"
- 3) "Narrative Medicine", Einat Avrahami and Shmuel Reis ,
- 4) קטעים מהספר *פעמון הצלילה והפרפר* מאת ז'אן-פול באובי.

קריאת חובה לפני השיעורים 5-6: (1) סיפורים קצרים מתוך הספרים *ברכות סבי וסיפורים משולחן המטבח* מאת רחל נעמי רמן (שני קבצים). (2) "שימוש בכוח" ו"פני אבן" מאת ויליאם קרלוס וויליאם (שני סיפורים קצרים). (3) צפייה בסרטון על אמפתיה וסימפטיה:

https://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=7uKy793k2kA#t=22

- קריאת חובה לפני השיעורים 7-8: (1) פרק 11 מ"הרומאן המצרי" מאת אורלי קסטל-בלום; (2) הסיפור "עקרות" מאת יעל נאמן. (3) הסיפור "Brut" מאת ריצ'רד זלצר.
- 4) "The Art of Medicine: Narrative Humility" מאת Sayantani DasGupta + צפייה בהרצאתה ב TED <https://youtu.be/gZ3ucjmcZwY>

קריאת חובה לפני השיעורים 9-10: 1. John Launer, "London Notes"

2. "בודהה מחדר מס' 8" מאת רוברט הופמן

צפיית חובה בהרצאת וידאו Doctors Make Mistakes TED מ Brian Goldman: <https://www.youtube.com/watch?v=iUbfRzxNy20>

3. צפייה בסרטון "כלב שחור" <https://youtu.be/XiCrniLQGYc>

מפגש 11: קריאת חובה: מקראה מקוצרת מתוך ספרו של יורם עשת *אדם הולך הביתה*.

* יש לקרוא לפני מועד המפגש. רשימת הקריאה נתונה לשינויים.

קריאת חובה לפני שיעור **12**: (1) "תוצאה של בדיקה מיותרת" מאת עמוס ריטר, (2) "באתי להגיד שלום בפעם האחרונה" מאת יונתן אוראל. סיפורים (3) "מר אלגר" מאת יוסי קושניר (4) "אתיקה רפואית" מאת שמעון לוין נמצאים בתוך DocStories1, בעמ' 50-51 ועמ' 111-112 בהתאמה.
(5) מאמר דיעה (חובה) מאת זהר לדרמן, "לאן נעלמה הביואתיקה?", ("הארץ" 23.12.2012)

קריאת רשות למפגש **12**: "אתיקה נרטיבית: הקדמה" מאת עינת אברהמי ואנדרה מטלון.

קריאת חובה לפני שיעור **13**: "What would my mother want?" מאת Teddi Anderson Curry;
"כל הלילה בכיתי" מאת זלדה; "הם" ו"מכתב קנאה" מאת רחל חלפי
חובה: להביא חפץ אישי (קטן) למפגש.

